

Taula de fotos de noces o bé de matrimoni anteriors a 1930.

Veiem, per tant, com hi ha poblacions on, fins i tot, en les esglésies, mirant frontalment l'altar, les dones seuen a l'esquerra i, en canvi, els hòmens ho fan a la dreta, una posició igual que en moltíssimes fotos de casament i, sobretot, en fotos fetes en poblacions de tot l'àmbit lingüístic on es conserven les arrels vinculades amb la llengua catalana, com ara, de Barx, de Mancor de la Vall, de Sant Llorenç des Cardassar, etc.

INFORMACIÓ (persona, document, Internet)	HOME dret	HOME assegut	DONA dreta i a l'esquerra de l'home	DONA asseguda i a l'esquerra de l'home
Albert Febrer Morral (foto primera, amb un ramell i amb una xiqueta entremig) ¹	Sí, amb llacet i agafant un ramell amb la mà esquerra		Sí i tocant una xiqueta amb la mà dreta	
Albert Febrer Morral (foto de parella i agafats) ²	Sí, amb corbata		Sí, agafa el braç esquerre de l'home	
Albert Febrer Morral (foto de parella, però en una banda interior de la casa)		Sí, amb roba habitual		Sí, amb roba habitual
Albert Febrer Morral (foto de parella, però no agafats)	Sí, amb corbata		Si	
Albert Febrer Morral (foto		Sí, amb vestit senzill		Sí, amb vestit senzill

¹ Publicada, el 8 de desembre del 2020, en el grup *"Dialectes"* com també les tres següents que indicarem tot seguit.

² En el grup *"Dialectes"*, el 8 de desembre del 2020. Xe Nia Nia, en un comentari immediat a aquesta foto, però que hi està relacionat, escriu: *"Som igualitaris, aquí. Venim de feministes"*.

quarta, asseguts dins de casa i ja grans)				
Albert Febrer Morral (foto segona)	Sí, amb corbata		Sí i agafant, amb el seu braç dret, el braç esquerre de l'home	
Albert Febrer Morral (foto tercera, no van agafats de la mà però fan senyal d'entesa)	Sí, amb corbata		Sí	
Albert Febrer Morral (parella amb uns detalls entremig) ³	Sí, agafant un ramell		Sí, tocant una nineta que té a la seua dreta	
Ana Asensio ⁴	Sí		Sí, amb un ramell de flors	
Àngels Reig Andreu ⁵		Sí	Sí, amb una bossa	
Antoni Sabat Aguilera (foto de 1875) ⁶		Sí	Sí	

³ En el grup *"Dialectes"*, el 8 de desembre del 2020.

⁴ Publicada el 3 de desembre del 2020, en el grup *"Fotos antigues d'Albal"*. És una foto de casament, en missa.

⁵ Àngels Reig Andreu publicà aquesta foto (*"Els meus besavis, Andreu Patsí i Magdalena Puig"*) la primera setmana d'agost del 2021 en el grup *"Fotos antigues de Bassella, Oliana i Peramola"* i, immediatament, comentí *"La dona, a la dreta de la foto, com en moltes parelles catalanoparlants. Té a veure amb el matriarcalisme"*. Afegirem que, com li escriguí el 6 d'agost del 2021, *"en moltes fotos del primer quart del segle XX o anteriors, la parella està com veiem en la foto d'Àngels Reig Andreu. La decisió del fotògraf també pot influir, perquè, en moltes fotos fetes fora d'estudis, la dona apareix en la banda dreta, mirant frontalment"*. I, quan li demaní si eren tots catalans o bé catalans de segona generació o més, Àngels Reig Andreu, molt col·laboradora, em contestà *"Sí, eren catalans de generacions. Molts es casaven amb gent del mateix poble o de la masia del costat. No tenien opció d'anar lluny. I, per allà, en aquella època, no hi havia castellans. Després, sí, quan Franco va començar a fer pantans, va portar gent de tota Espanya"*.

⁶ Facilitada el 23 de desembre del 2020, per mitjà d'un missatge. A més, Antoni Sabat Aguilera, en el missatge escríu *"Francisco de P. Aguilera Ferran i Anna Aguilera Abadal, [foto] de l'any 1875. D'uns avantpassats meus. Per cert, ell era valencià. Ella, filla del meu besavi"*.

Ariadna Aymerich Luna ⁷	Sí		Sí	
Arnaldo Moyer Vicens ⁸	Sí, amb llacet		Sí, amb un ramell de flors	
Biel Munar (foto dels seus pares) ⁹	Sí, amb corbata		Si, agafa el braç esquerre de l'home ¹⁰	
Cristina Pons Claros ¹¹		Agenollat		Agenollada
Eli Vivó Garcia ¹²		Sí	Sí	
Ermelinda Felis Molina ¹³		Sí		Sí
Esther Andrés Solsona ¹⁴	Sí		Sí	
Fanny Pons ¹⁵		Sí		Sí
Gabriel Martín Roig (foto segona)		Sí	Sí, i amb la mà damunt del muscle esquerre de l'home	
Gabriel Martín Roig (foto tercera, amb una tauleta i	Sí, amb corbata		Sí, molt mudada	

⁷ Publicada l'11 de desembre del 2020, en el grup **"Dialectes"**. En paraules d'Ariadna Aymerich Luna, *"Aquests són los meus besavis catalanoparlants, de part de pare (pares del meu iaio); ell, adoptat (...) i, ella, ampostina (Delta de l'Ebre)"*.

⁸ El 6 de febrer del 2021 vaig accedir a aquesta foto, publicada, uns dies arrere, per Arnaldo Moyer Vicens en el grup **"Fotos antigues de Mancor de la Vall"**. Arnaldo Moyer indicava *"Mis padres el día de su boda"* i que *"La fecha de la boda fue el 28 de agosto 1948"*. Quan li demaní *"¿Eren tots dos d'arrels balears, per part de pares i dels seus avis (padrins)?"*, em respongué *"Són es meus pares i padrins; eren de Mancor"*.

⁹ En el grup **"Junts per la República Catalana"**, el 8 de desembre del 2020. Es tracta d'una foto emmarcada.

¹⁰ Porta un ramell de flors.

¹¹ Informació publicada el 3 de desembre del 2020, en el mur de Cristina Pons Claros. En paraules seues, que feu que, la informació també estigués a l'abast en el meu mur, *"14 abril 1947, són els meus pares, la dona a l'esquerra de l'home"*. És una foto feta durant la missa de noces.

¹² Publicat en desembre del 2020, en el grup **"Palamós, t'escolto!"**, i amb el comentari *"Aquests són els meus avis"*.

¹³ Publicada l'11 de desembre del 2020, en el grup **"Dialectes"**, Com escriu Ermelinda Felis, *"1927. Ma güela Carmen i el güelo Miquel. D'Onda. Valencianoparlants. Foto de boda"*.

¹⁴ Foto enviada, per correu electrònic, el 4 de gener del 2023. *"Són catalans de la Plana de Lleida. La foto és del 1895 aproximadament"*.

¹⁵ Publicat en el grup **"Cultura Mallorquina"**, el 22 d'agost del 2020. Fanny Pons escriu: *"Es meus padrins, mumare i ties"* i, a una persona, li aclareix *"La pequeña es mi madre. En el lateral, las Hermanas (mis ties)"*.

objectes entremig) ¹⁶				
Gabriel Martin Roig (foto)		Sí, però a l'esquerra de la dona	Sí, però a la dreta de l'home ¹⁷	
Isabel Nebot Canto ¹⁸	Sí, amb corbata			Sí, amb un ram de flors
J. R. Martínez ¹⁹	Sí i amb la mà esquerra damunt del braç dret de la dona			Sí
Joan Sala Vila ²⁰	Sí		Sí	
Joana Sivestre ²¹	Sí		Sí, la dona agafa l'home	
Jordi Belarre Mares (foto) ²²		Sí	Si i amb al mà esquerra damunt de la mà esquerra de l'home	
Jose V. Sanchis Pastor ²³	No	Sí	Sí, amb el braç dret damunt del muscle esquerre de l'home i amb	No

¹⁶ Una dona, Pilar Arxé, comentà, respecte a la dona: "Quin vestit tan preciós i se la veu molt joveneta".

¹⁷ En aquest cas, que Gabriel Martin Roig publicà, el 8 de desembre del 2020, en el grup "**Palamós, t'escolto!**", la dona, mirant la foto frontalment, apareix a la nostra esquerra i, a més, tocant el braç dret de la butaca de l'home com també el braç dret de l'home. En paraules de Gabriel Martin, en relació amb les que ell publicà, "Jo tinc aquestes tres. Són palamosines, parents meus de finals del XIX". I Pilar Arxe escrivia "Jo crec que en tinc a casa dels meus pares. Ho miraré, quan hi vagi. Em sembla un estudi molt interessant que ens agradaria que compartisses". I, immediatament, li diguí com podria llegir-ne part (afegint l'enllaç de la web Malandia), a partir de novembre del 2020 i, a una qüestió seua sobre si "És un estudi centrat a València o ho trasllades als Països Catalans?", li responguí que "En tot l'àmbit lingüístic catalanoparlant".

¹⁸ Informació facilitada el 28 de desembre del 2020, en el grup "**Mantinc el català amb els castellanoparlants**", junt amb un comentari seu: "La foto dels meus pares de 1929 és exactament a aquesta [que tu has publicat]" I, de fet, el mateix dia, m'envià un correu electrònic en que apareixien com diem.

¹⁹ En un correu electrònic del 9 de desembre del 2020. J. R. Martínez comenta "Foto dels meus besavis materns (els pares de la meua àvia materna)".

²⁰ Foto publicada, en el seu mur, el 10 de febrer del 2022, corresponent als seus pares. Joan Sala Vila nasqué en 1929.

²¹ Informació facilitada per Joana Silvestre, en el grup "**Així parlem en català**", qui, el 8 de gener del 2021, després de veure una foto de Sant Llorenç des Cardassar que jo havia publicat en aquest grup, comentà: "Els meus pares es van casar als 1960 i estan a la mateixa posició. De Sabadell, de tota la ida, el pare; i, la mare, de Sentmenat". Sentmenat és una població catalana del Vallès Occidental. En facilitar-me la foto dels seus pares, passí a publicar-la en Facebook.

²² Per correu electrònic del 8 de desembre del 2020.

²³ Foto dels pares del seu avi matern, feta en 1909, el dia de la boda.

			un ventall en la mà esquerra	
Jose V. Sanchis Pastor ²⁴	Sí	No	No	Sí, amb un ventall en la mà dreta
Jose V. Sanchis Pastor (foto dels quatre avis) ²⁵	Sí		Sí	
Juan Maririera ²⁶	Sí		Sí	
Juan Maririera ²⁷	Sí		Sí	
Lina Palou ²⁸	Sí			Sí, amb un xiquet
Lliris Picó de Belda ²⁹		Si, amb corbata	Sí	
Luisa Donet Palomares ³⁰	Sí		Sí, amb la mà dreta damunt del muscle esquerre de l'home	
Manolo Atencia Oltra (foto de 1919,		Sí, amb corbata	Sí, amb la mà dreta damunt del muscle esquerre de l'home	

²⁴ En el meu mur, el 8 de desembre del 2020. Familiars de Jose V. Sanchis Pastor. Van amb vestit típic valencià.

²⁵ Informació facilitada per Jose V. Sanchis Pastor el 17 de gener del 2021, qui escrigué *"Els quatre avis meus, l'any 1972. Jose i Irene, els paterns. Batiste i Pepica, els materns; mirant frontalment la foto, d'esquerra a dreta"*. És l'única foto, entre totes les enviades o consultades, en què apareixen dues parelles juntes i de la família de l'informador.

²⁶ Informació tretada del grup *"Cultura pitiüsa"*, on Juan Maririera publicà una foto de *"pagesos de Sant Miquel"* el 29 de setembre del 2021.

²⁷ Publicada el 29 de setembre del 2021, en el grup *"Cultura pitiüsa"*, per Juan Maririera. En paraules seues, *"Matrimoni de Sant Miquel"*, de 1926.

²⁸ Informació publicada el 16 de gener del 2021, en el grup *"Paraules de les Illes Balears"*. En paraules de Lina Palou, *"El meu repadrí, la seua dona i un infantó"*. I, un poc després, afegí *"JO, 66 [anys]; el meu pare, 98. Va néixer el 1923. Era el seu padrí patern"*. Deduírem, el mateix dia, que la foto degué ser anterior a 1930, perquè l'home hauria nascut entre 1870 i 1880 i la dona era molt més jove que ell i perquè, a més, ell s'havia casat per segona vegada.

²⁹ Informació facilitada el 25 de desembre del 2020. En paraules seues, *"La meua àvia Roser, nascuda l'any 1900."*

La foto està feta a Ibi el 1919".

³⁰ Publicada el 21 d'abril del 2020 en el grup *"Fotos antigues de Barx"*. Luisa Donet Palomares comenta *"El tio Tonet, la tia Salvadora, les filles Salvadora, Nati i Nieves"*. El 1r de febrer del 2021, em posà que la seua àvia havia nascut en 1899. En la foto, la dona sembla tenir més de quaranta anys.

com ell ho indica) ³¹				
Manuel Alba ³²	Sí		Sí	
Maria Antònia Bosch Salas ³³		Sí		Sí
Marisa Pallares Espuñes ³⁴	Sí		Sí	
Marisol S (foto segona) ³⁵	Sí		Si, amb el seu braç dret agafa el braç esquerre de l'home; porta una bossa	
Marisol S (foto tercera) ³⁶	Sí		Sí	
Marisol S ³⁷ , (foto primera)	Sí			Sí
Mayte Herrero ³⁸		Sí	Sí, amb la mà dreta damunt del muscle dret de l'home	
Miquel Matas ³⁹	Sí		Sí	

³¹ Publicada el 8 de novembre del 2020, en el grup *"Dialectes"*. Manolo Atencia Olta, en resposta a unes frases meues, sobre com solien anar l'home i la dona, quan passejaven, escriu *"Sí, per la Vall d'Albaida, i més en el meu poble, hi ha moltes [fotos] així"*.

³² Publicada el 8 de setembre del 2020 en el grup *"Fotos Antigues de Mancor de la Vall"*, Es tracta d'una foto de família i es pot llegir *"Any 1886"*.

³³ Publicada en la pàgina de Facebook *"Fotos antigues de Mallorca"*, el 19 de novembre del 2020.

³⁴ Publicada el 1r d'octubre del 2020, en el grup *"Fotos antigues de Bassella, Oliana i Peramolla"*. En aquesta entrada es pot llegir que es tracta de *"Josep Pallarès Rabassa i Teresa Comella Codina"* com també que és una foto feta l'any 1857 i que són *"Els meus rebesavis de Can Boix"*.

³⁵ Informació facilitada per Marisol S, el 19 de desembre del 2020, en un correu electrònic. Correspon, en paraules seues, a les *"Noces de Toni Rosselló i Catalina Llinàs Crespí, a Sa Cabaneta (Mallorca), anys 20"*. En aquesta foto, la dona, amb el braç dret, agafa el braç esquerre de l'home.

³⁶ Informació facilitada per Marisol S, el 19 de desembre del 2020, en un correu electrònic. En paraules seues, *"Noces de Toni Servera M. i Maria Rul-làn A., a Sóller el 1930. Ell (el meu padri) havia nascut a Toulouse, de pare mallorquí. Després, vengueren a Sóller, on nasqué el meu pare"*.

³⁷ Informació facilitada per Marisol S, el 19 de desembre del 2020, en un correu electrònic. Es tracta, en paraules seues, de *"Toni Capó Colom i la seva dona Joana Capó Ferrer (eren cosins). Ell era germà de Joana Aina Capó Colom. Va néixer a Valldemossa el 1864"*.

³⁸ Publicada l'11 de desembre del 2020, en el grup *"Dialectes"*. En paraules de Mayte Herrero, *"Foto de la boda dels meus padrins valencians. Vivien a València ciutat. Foto principis anys vint"*.

³⁹ Informació facilitada per Miquel Matas, en un missatge del 23 de desembre del 2020, en què, a més, afegia: *"1880 Mallorca, Sa Coma –Andratx"*. Sa Coma, com veiérem en Internet, és u dels nuclis de població d'Andratx (municipi que es troba en l'illa de Mallorca). I, igualment, adduí que *"L'any és damunt 1880. Per la indumentària, és aquests anys. Ella està en una posició forçada de mans, per poder mostrar tots els anells i joies, per mostrar el seu poder econòmic"*.

Miquel Matas (foto segona) ⁴⁰	Sí, amb rellotge i sense corbata		Sí, agafant l'home amb el braç dret i amb un ventall en la mà esquerra	
Miquel Ramis Pol ⁴¹	Sí		Sí i de blanc, amb flors	
Miquel-àngel Abat ⁴²	Sí, amb un llacet		Sí, amb la mà dreta damunt del muscle esquerre de l'home	
Pere Baladron (foto primera) ⁴³	Sí, amb corbata		Sí	
Pere Baladron (foto segona)		Sí	Si, amb mantellina.	
Pilar Fornés ⁴⁴	Sí, amb llacet		Sí, amb ventall	
Pili Roca Ribot ⁴⁵		Sí, amb barretina	Sí, amb ventall	
Rosa Margarit Mas		Sí	Sí, amb la mà dreta damunt del muscle dret del marit i amb la mà esquerra agafant el braç	

⁴⁰ Informació facilitada per Miquel Matas, en un missatge, el 10 de gener del 2021. En paraules seues, *"Foto de les noces de Jaume Capó i Margalida Pujol, celebrada dia 6 de juliol de 1913 a Galilea, Mallorca"*.

⁴¹ El 20 de desembre del 2020 publicà, en el meu mur, les fotos de matrimoni de son pare i dels tres germans de son pare. En aquest cas, ens referim a la foto dels pares de Miquel Ramis Pol.

⁴² Informació facilitada per Miquel-Àngel Abat, en un missatge, el 12 de gener del 2021, i que havia sigut publicada el 10 d'agost del 2019, en la pàgina *"Fem Memòria Saidi"*.

⁴³ Aquestes fotos de Pere Baladron, junt amb una tercera, però posterior a 1930, foren publicades, el 17 de desembre del 2020, en el grup *"Amics de les frases en català"*. Comentarem que, en la tercera, en una foto durant un acte a què havien assistit moltes persones, la dona figura a la dreta de l'home, mirant frontalment la foto. En un comentari seu del mateix dia, *"Aquestes tres fotografies que us envio, on es veu que la dona és a la dreta de l'home. Crec que es va canviar, a partir de l'any 1939, a Catalunya"*. I el 2 de gener del 2021 em digué que, si bé no sabia si les fotos eren anteriors a 1930, el fet era que, en paraules seues, *"molt probablement sí, perquè la meua mare era del 1920 i aquestes fotos són dels oncles i tietes d'ella"* (en referència, clarament, a les que hem triat, ja que, la tercera, a més, era de color i més actual). Per tant, com li comentí, podem donar per segur que sí que ho eren.

⁴⁴ Facilitada per Pilar Fornés, el 5 de gener del 2021, per correu electrònic. En paraules seues, *"Per casa de ma mare, hi ha aquesta imatge dels seus padrins. És anterior a 1920 i és de Palma (Mallorca)"*. Es pot accedir mitjançant l'enllaç <https://photos.app.goo.gl/ReLHJLE3Rse7LjUE6>.

⁴⁵ Publicada l'11 de desembre del 2020, en el grup *"Mots oblidats pels diccionaris"*. En paraules de Pili Roca Ribot, *"Són els besavis del meu marit, a Banyoles"*.

			esquerre de l'home ⁴⁶	
Rosa Margarit Mas	Sí, amb el braç esquerre damunt de l'esquena de la dona, que no del muscle ⁴⁷			Sí
Vicent Biosca Palau				
Vicent Pla ⁴⁸	Sí			Sí
Vicent Pla ⁴⁹	Sí			Sí, en un banc
Vicent Pla ⁵⁰ (foto de Lola Martínez Benavent junt amb Vicente Llarío Cuquerella)	Sí			Sí
Vicenta Chaveli Ivars ⁵¹	Sí		Sí, vestida de blanc	

⁴⁶ Informació facilitada per Rosa Margarit Mas el 14 de desembre del 2020. En paraules seues, *"Els meus avis, Joan i Mercè, l'any 1913, el dia del seu casament"*.

⁴⁷ Informació facilitada per Rosa Margarit Mas el 18 de desembre del 2020 en el meu mur. En paraules seues, són *"els altres avis. (...) Són el Miquel i la rosa, el dia del seu casament! Any 1910"*.

⁴⁸ En un correu electrònic del 13 de desembre del 2020, en què indica que *"Els avis de part de la meua mare, cap a 1882"*.

⁴⁹ Informació facilitada per Vicent Pla, per mitjà d'un correu electrònic del 16 de gener del 2021. En la foto, es pot llegir que està feta *"en una sociedad en evolución hacia el siglo veinte"*. A més, entre l'home i la dona, hi ha una xiqueta xicoteta, la filla petita.

⁵⁰ Informació facilitada per Vicent Pla, el 28 de desembre del 2020, per correu electrònic. L'home apareix dret i mirant cap a la dona. Ella és asseguda i com si tingués un llibre en la tauleta on reposa el seu braç dret.

⁵¹ Publicada el 22 de maig del 2020 en el grup *"Fotos antigues de Barx"* per Vicenta Chaveli Ivars, qui escrigué *"Que cares més guapes es crien a eixe poble de muntanyes"*.